Перелік умовних скорочень назв використаних джерел

ВВ – Василій Великий Книга о постничестві. – Острог, 1594 (друкарня Костянтина Острозького). – [7], 160, 292, 143, [1] арк. (стародрук).

ЄвКП 1697 – **Євангеліє или Блговѣствованіе** ∆ Київ, 1697 (друкарня лаври). – 438 арк. (стародрук).

ЄвЛ 1644 – **Евангеліон сирѣчъ: Блговѣстіє Бгдхвенныхъ евангелистъ** ∆ Львів, 1644 (друкарня братства). – [12], 412 арк. (стародрук).

ЗизГр – Зизаній Л. Граматіка словенска. – Вільно, 1596. – 180 с. (Факс. перевид. К.: Наукова думка, 1980, підгот. В.В. Німчука).

Лим – **Лїмонаръ. Сирѣчъ, цвѣтникъ**. – Київ, 1628 (друкарня Соболя). – 183 арк. (стародрук).

ЛМГ – **Лѣтописецъ ѡ перво(м) зачатїи и созданїи ста ѡбители мн(с)тра гѹсти(н)ского** // Чтенія въ императорскомъ обществе исторіи и древностей россійскихъ. – М., 1848. – № 8. – С. 1 – 46.

ОБ – **Библїа сирѣч книгы ветхаго и новаго завѣта.** ∆ Острог, 1581. – 628 арк. (стародрук).

ПКП – **Патерїкъ или ѡтечникъ печерскїй.** – Київ, 1661 (друкарня лаври). – 314 арк. (стародрук).

ПМ – Собственноручныя записки Петра Могилы // Архивъ Юго-Западной России, издаваемый коммиссіею для разбора древнихъ актовъ. – Часть I, томъ VII. – Кіевъ, 1887. – С. 49 – 180.

Син – Синопсіс // Українська література XVII ст. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 167 – 181.

СмГр – Смотрицький М. **Грамматїки славенскїѧ правилное Сѵнтагма** – Єв'є, 1619 (тип. Віленського братства). – 492 с. (Факс. перевид. К.: Наукова думка, 1979, підгот. В.В. Німчука).

Ч 1617 – Часослов. – Київ, 1617 (друкарня лаври). – [21], 190, [2].

***Примітка:** Після скороченої назви джерела подано номер аркуша або сторінки, звідки взятий приклад. Позначка *зв.* вказує на зворот аркуша. Цифра в дужках перед позначенням аркуша в *ОБ* та *ВВ* вказує на номер рахунку. Аркуші першого й другого рахунку спеціально не позначаються. Цифра (2) після номера аркуша в *ОБ* вказує на праву колонку, ліва спеціально не позначається. Виносні літери подані в круглих дужках у рядку, таким же способом подаються ъ і ь, позначені в текстах надрядковими знаками. Цитати із перевидань подаються звичайним шрифтом курсивом.

У статті з'ясовано особливості творення, функціонування та значення ступенів порівняння прикметників у церковнослов'янській мові української редакції кінця XVI – XVII ст. Здійснено порівняння розглянутих одиниць із відповідними у старослов'янській та староукраїнській мовах.

Ключові слова: *церковнослов'янська мова української редакції, староукраїнська мова, ступені порівняння прикметників.*

The article under consideration clears up the pecularities of creation, functioning and meaning of the degrees of comparison of adjectives in the Ukrainian edition of the Church Slavonic language of the end of the XVI – XVII centuries. The comparison of the considered units with corresponding ones in Old Church Slavonic and Old Ukrainian language is carried out.

Key words: *Ukrainian edition of the Church Slavonic language, Old Ukrainian language, degrees of comparison of adjectives.*

Любов Блін
(Житомир)

УДК 811.111'01

ФУНУЦІОНУВАННЯ ТА ДИСТРИБУЦІЯ АРТИКЛЕПОДІБНОГО ВКАЗІВНОГО ЗАЙМЕННИКА В ДАВНЬОАНГЛІЙСЬКИХ ІСТОРИКО-ХРОНОЛОГІЧНИХ ПИСЬМОВИХ ПАМ'ЯТКАХ

Категорія означеності – неозначеності, що в сучасній англійській мові виражається за допомогою артиклів, має складну історію, оскільки свого сучасного стану вона набула не відразу. Про виникнення опозиції означеного і неозначеного артиклів прийнято говорити лише починаючи приблизно з XIII століття [3, с. 121; 5 с. 182].

Однак, вже під час давньоанглійського періоду розвитку мови закріплюється, хоча й значно відмінне від сучасного, але регулярне і в цьому сенсі граматичне вживання артиклеподібного вказівного займенника, що може свідчити про наявність в давньоанглійських пам'ятках тенденції до розвитку одноартиклевої системи, яка в подальшому виражатиметься через кореляцію форм: означений артикль – Ш. Складність полягає в тому, що досліджуючи письмові пам'ятки давнього періоду, ми маємо справу з суперечливими даними, оскільки, спостерігається різне вживання артиклеподібного вказівного займенника в залежності від жанрової орієнтованості письмового пам'ятника, внаслідок чого аналіз вживання артиклеподібного вказівного займенника в письмових пам'ятках давнього періоду передбачає врахування часу написання тієї чи іншої пам'ятки, а також його належності до певного жанру писемності [1, с. 255]. Надзвичайно різкі відмінності спостерігаються на цьому етапі між епічною поезією, богословською прозою та історико-хронологічними пам'ятками.

В епічній поезії переважають стереотипи передартиклевого вживання в малій синтагматиці: 1)вживання передартикля в атрибутивній синтагмі та 2) при субстантивації; та великій синтагматиці: 1) вживання передартикля при повторному згадуванні іменника, що отримує емфатичне забарвлення та 2) у якості синтаксичної скріпи [1, с. 243]. Богословська проза виступає у якості своєрідної проміжної ланки між консервативною епічною поезією та історико-хронологічними пам'ятками, оскільки тут ще не можна говорити про існування означеного артикля, але це вже не передартикль в його класичному розумінні (сфера вживання артиклеподібного займенника в релігійній літературі є значно ширшою ніж в епічній поезії). Істоко-хронологічні пам'ятки є найбільш цікавими з точки зору дослідження розвитку артикля, оскільки цей жанр писемності, на відміну від інших літературних жанрів мови давньоанглійського періоду, характеризується більшим ступенем артикалізації вказівного займенника. Тому, в даній статті увага зосереджується саме на історико-хронологічних письмових творах.

Метою даної статті є 1) дослідження процесу артикалізації вказівного займенника з послабленим дейктичним значенням в історико-хронологічних письмових творах та 2) визначення його функціонального навантаження та дистрибуції в таких творах. Таким чином, актуальність проблеми полягає в тому, що сучасна лінгвістика дуже багато уваги приділяє дослідженню процесів граматикалізації різноманітних граматичних категорій мови. Саме прроцес граматикалізації категорії означеності – неозначеності, у відношенні якої вчені-граматисти ще й досі не дійшли консенсусу, вивчається в даній статті.

Історико-хронологічні письмові пам'ятки давньоанглійського періоду характеризуються широким вживанням артиклеподібного вказівного займенника як засобу пояснення, фаміліаризації предмета мовлення, як елемента загальної тенденції розмовної мови до надлишковості [1, с. 256]. І, незважаючи на те, що в творах цього літературного жанру тенденції артикалізації вказівного займенника з послабленим дейктичним значенням є відчутними та вагомими, тут трапляються рідкі приклади вживання передартикля в так званих стереотипах малої та великої синтагматики, що характерні для більш раннього етапу розвитку вказівного займенника з послабленим дейктичним значенням.

Серед стереотипів вживання вказівного займенника з послабленим дейктичним значенням в малій синтагматиці в історико-хронологічних творах давньоанглійської писемності зустрічаються приклади атрибутивної синтагми: *"Đeodosius **se** gingra"* – *"Теодосіус молодший"* [Anglo-Saxon Chronicle Manuscript A: 423]; *"Guþlac **se** halga"* – *"Гутлак святий"* [Anglo-Saxon Chronicle Manuscript A: 714] – 8 випадків (2,98%). Можна припустити, що таке вживання є прототипом сучасних атрибутивних сполук з постпозитивною прикладкою типу Karl the Great [1, с. 244].

Що стосується вживання передартикля в стереотипах великої синтагматики в пам'ятках цього жанру, слід зазначити наступне: 1) вживання артиклеподібного займенника при повторному згадуванні іменника в англосаксонській хроніці досить рідко має емфатичний

характер (6 прикладів – 2,23%), і загалом емфатичне виділення характерно для тих випадків, де передартикль використовується при повторному згадуванні власних назв (28 випадків – 10,45%), можливо, це пояснюється тим, що в давньоанглійських текстах іменники, що вказують на власні назви додатково виділяються з "підкласу подібних предметів", тобто іменників з ідентичною назвою: *"Her **Columba** mæssepreost of Scottum com in Brettas to lærenne Peohtas… for þan þ**e Columban** was abbod, na biscop" – "І **Коламба**, священник, що служить літургії, прийшов до піктів… тому що **той Коламба*** (а не якийсь інший) *був абатом, а не єпископом"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 565]; *"He hæde twegene sunu Ermenred and **Ercenberht**. **þes Ercenberth** rixode æfter his fæder" – "Він мав двох синів Ерменреда та **Еркенберхта**. **Той Еркенберхт** правив після свого батька"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 640]; 2) серед прикладів вживання вказівного займенника з послабленим дейктичним значенням у якості засобу синтаксичного зв'язку можна знайти наступні: *"Her Herodes aswalt, **se** þe Iacobum ofslog ane geare ær his agnum deaþe" – "цього року помер Ірод, **який** за рік до своєї смерті вбив Якова"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 45]; *"Suþ Pihtas wæron ær gefullode of Ninna bioscope. **se** was on Rome gelæred" – "Південні пікти були задовго до того похрещенні єпископом Нінніа, **який** вчився в Римі"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 565] (32 випадки – 11,51%). Загалом випадки вживання передатикля в так званих стереотипах малої та великої синтагматики є доволі рідкими, і їх наявність не заперечує факт артикалізації вказівного займенника, а радше свідчить про незавершеність цього процесу.

На користь активності процесу перетворення артиклеподібного займенника на означений артикль в історико-хронологічних творах свідчить його переважне використання при повторному згадуванні конкретних іменників – видових та родових назв матеріальних предметів, і таке вживання більше не носить емфатичного характеру: *"gefuhton wiþ **Walas** … þ**a Walas** flugon þa Englan swa æer fyr" – "билися з **валлійцями**… і **валлійці** тікали з Англії як вогонь"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 473]; *"On hiera dagum Hengest 7 Horsa from Wyrtgeorne geleaþade **Bretta kuninge**… **Se cing** het hi feohtan agien Pihtas" – "В дні Хенгеста і Хорса, яких запросив Вюртгерн, **король Бриттів**… **Той король** направив їх битися проти Піктів"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 449].

Крім того, можливим також є використання передартикля і при першому згадуванні іменника, в тих випадках, коли:

1) Із контексту зрозуміло про що йде мова: *"heora cyng him gesealde þæt **igland** ðe man Ii nettað…ð**a stowe** habbap gyt his yrfnuman" – "і їх король дав їм **острів**, що зветься Хії… **це місце** і досі належить його нащадкам"* [Anglo-Saxon Chronicle Manuscript A: 565]; *"þ**a cild** on Bethlem ofslægene wærun for Cristes ehtnesse from Herode" – "і **діти** Єфлеєму були вбиті Іродом під час переслідування Христа"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 2]; *"Ac him com to oon niht **se apostol Petrus** 7 hine hetelice swang" – "і прийшов до нього вночі **апостол Петро** і суворо покарав його"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 616]. Кількість таких прикладів складає 46 випадків (17,16%).

2) У препозиції до іменника стоїть детермінуюче означення: *"**se** mycela hunger" – "великий голод"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 46]; *"**þy** ilcan geare" – "той самий рік"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 571]. На відміну від епічної поезії, де можна знайти багато прикладів вживання конструкцій сильна форма прикметника + іменник, в історико-хронологічних пам'ятках, кількісно переважають конструкції передартикль + слабка форма прикметника + іменник. Кількість прикладів, де означенням до іменника виступає слабка форма прикметника складає 32 випадки (11,94%). Кількість випадків, де вживається сильна форма – 10.

3) Іменник детермінується прикладкою: *"Petrus **se** apostol" – "Апостол Петро"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 35]; *"Marcus **se** godspellere" – "Марк - Євангеліст"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 63]; *"in Pathma **þam** ealonde" – "на острові Патма"* [Anglo-

Saxon Chroricle Manuscript A: 84]; *"Maximilianus **se** casere" – "кесарь Максимус"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 381]. Загальна кількість таких прикладів – 44 випадки (16,42%);

4) Іменник супроводжується прикметником в найвищому ступені порівняння такі приклади зустрічаються нечасто: *"þ**one mæstan dêkl** þæs ealondes" – "**найбільша частина** острова"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 46] (2 випадки – 0,75%), або порядковим числівником*: "on þ**am** lxii geare" – "в сорок другому році"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 1]; *"þis was þ**es** feorðes geares" – "це був четвертий рік"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 46]; *"þ**y** xii geare" – "дванадцятий рік"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 752]; *"on þ**one** feowertegan джд" – "на сороковий день"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 763]; *"þ**a** ærestan scipu" – "перший корабель"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 787] (10 випадків – 3,73%);

5) Іменник характеризується підрядно-означальним реченням: *"on þ**am** staþ**e** pe is genemned Ypwinesfleot" – "в **місці**, що називається Інвінесфліт"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 449], іменник staþe супроводжується артиклеподібним вказівним займенником, оскільки він детермінується за допомогою підрядно-означального речення. Таких прикладів в англосаксонській хроніці дуже багато: *"on þ**one wudu** þe is genemned Adredesleage" – "в **ліс**, що називається Андредслей"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 477]; *"in þæ**re stowe** pe is gecueden Cerdicesleaga" – "в **місці**, що називається Кедрікслей"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 527]; *"in þ**am stede** þe mon netneþ Feþanleag" – "на **місці**, що називається Фретерне"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 584] (36 випадків – 13,43%).

В англосаксонській хроніці можна також знайти нехарактерні для мови цього періоду приклади вживання артиклеподібного вказівного займенника з абстрактними іменниками та іменниками підкласу Unica. Таке вживання стає нормою лише під час середньоанглійського періоду. Це є підтвердженням припущення, згідно з яким прийнято вважати, що в розмовній мові передартикль існував ще в дописьмовий період розвитку давньоанглійської мови і на момент створення англосаксонської хроніки, не просто увійшов в мовний узус, а й почав поширюватись з конкретних іменників на абстрактні, а згодом і на іменники підкласу Unica, збільшуючи сферу свого граматичного впливу. І цей процес, хоч і в незначній мірі, відобразився в письмових пам'ятках того періоду.

Серед прикладів вживання передартикля із абстрактними іменниками є наступні: *"Her Eleutherius on Rome onfeng biscepdom 7 þ**one wuldorfæstlice** XV wenter geheold" – "цього року Елеутеріус отримав папство і утримував **цю славу** 15 років"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 167]; *"þa on þæs wifes gebærum onfundon þæs cyninges þegnas þ**a unstilnesse**" – "як тільки тани короля почули **шум** в покоях господині"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 755] (6 випадків – 2,24%).

Прикладом вживання артиклеподібного вказівного займенника з іменником підкласу Unica, знайденим в англосаксонській хроніці є наступний*: "Her wæs **se mona** swelce he wære mid blode begoten" – "цього року була **луна**, ніби покрита кров'ю"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 734] (2 випадки – 0,75%), звичайно це поки є виключенням із правил, оскільки артиклеподібний вказівний займенник в цьому прикладі виконує детермінуючу функцію, вказуючи на характерні особливості, що притаманні місяцю саме цього року, однак, можливо, таке вживання є першим кроком до його майбутнього розповсюдження на цей специфічний підклас іменників.

Конструкція, яку можна знайти в давньоанглійських письмових пам'ятках, і яка привернула нашу увагу, це своєрідний прототип сучасних присвійних конструкцій, що під час давньоанглійського періоду будувались за схемою іменник в Родовому відмінку + іменник в Називному відмінку (сучасний відповідник: іменник в Присвійному відмінку + іменник в Загальному відмінку). В історико-хронологічних письмових творах вона має наступний вигляд: передартикль + іменник в Родовому відмінку + іменник в Називному відмінку: *"þ**e** Godes word" – "слово господнє"* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 595]; *"to þ**yses** cinges dagum" – "в*

дні того короля” [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 616]; *“þone Cristes geleafan” – “віра Христа”* [Anglo-Saxon Chroricle Manuscript A: 680] (16 випадків – 5,97%). В мові сучасного періоду іменник, що детермінується іншим іменником в присвійному відмінку не потребує означеного артикля (Kate’s brother), оскільки таке вживання є надлишковим, але в давньоанглійській мові таке вживання є нормою, що підтверджує гіпотезу, що висловлювалась раніше, а саме, що артикелподібний вказівний займенник вживався як засіб пояснення, уточнення предмета мовлення, як елемент загальної тенденції розмовної мови до надлишковості. Ця конструкція певним чином не вписується в загальні тенденції розвитку передартикля, оскільки в ній артиклеподібний вказівний займенник використовується для виділення прагматичної важливості висловлювання, що вказує на збереження дейктичного значення, але можна припустити, що дейксис в цих конструкціях має реліктовий характер.

Ще одне спостереження, яке варте уваги, – це наявність в англосаксонській хроніці прикладів вживання числівника один у якості прототипа неозначеного артикля: *“oþ þæt hiene* ***an swan*** *ofstang æt Pryfetesflodan” – “доки* ***парубок*** *не вдарив його ножем біля місцевості під назвою Прівет”* [Anglo-Saxon Chronicle Manuscript A: 755] (2 випадки), і, хоча такі приклади є кількісно обмеженими, однак, це свідчить про початковий етап процесу граматикалізації неозначеного артикля, який завершився під час середньоанглійського періоду і в результаті якого утворилася бінарна опозиція означений артикль – неозначений артикль [4, с. 29-30], а за трактуванням деяких вчених, трьохчленна опозиція означений артикль – неозначений артикль – Ø [1, с. 272; 2, с. 154].

Отже, 1) незначна кількість вживання передартикля в стереотипах малої та великої синтагматики; 2) функціонування артиклеподібного вказівного займенника при повторному згадуванні конкретних іменників, що не має емфатичного звучання; а пізніше і 3) можливість його вживання із конкретними предметами, що згадуються вперше, але зрозуміло про що йдеться тому що іменник детермінується 3.1) контекстом в цілому, 3.2) детермінуючим означенням, 3.3) прикладкою, 3.4) прикметником в найвищому ступені порівняння чи порядковим числівником, 3.5) підрядно-означальним реченням; 4) початок поширення артиклеподібного займенника на абстрактні іменники та іменники підкласу Unica; 5) початок процесу перетворення числівника an на неозначений артикь, дозволяє говорити про те, що тенденції артикалізації вказівного займенника з послабленим дейктичним значенням, що спостерігаються в історико-хронологічних пам’ятках давньоанглійського періоду, є відчутними і можна припустити, що в майбутньому вони сприятимуть переходу від передартиклевого вживання вказівних займенників до власне артикля. Саме в дослідженні завершення процесу граматикалізації означеного артикля полягають перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гухман М. М. Историко-типологическая морфология германских языков (Фономорфология. Парадигматика. Категория имени) / М. М. Гухман, Э. А. Макаев, В. Н. Ярцева; М. М. Гухман (ответственный редактор) / АН СССР Институт языкознания. – М.: Наука, 1977. – 354с.
2. Зиндер Л. Р. Историческая морфология немецкого языка / Зиндер Л. Р., Строева Т. В. – Л: Издательство “Просвещение”, 1968. – 264 с.
3. Иванова И.П. История английского языка. Учебник. Хрестоматия. Словарь. / Иванова И.П., Чахоян Л.П., Беляева Т.М. – СПб: Издательство “Лань”, 2001 – 512 с.

4. Иванова И.П. Теоретическая грамматика современного английского языка. Учебник для студентов инст. и фак-тов иностр. языков / И.П. Иванова, В.В.Бурлакова, Г. Г. Почепцов. – М.: Высш. шк., 1981 – 288с.
5. Ильиш Б. А. История английского языка. (На англ. яз.) Учебник для студентов фак. иностр. яз. пед. ин-тов по спец. 2103 “Иностр. яз.” / Б.А. Ильиш. – Л: Просвещение, 1972 – 351 с.

У статті досліджується процес артикалізації вказівного займенника з послабленим дейктичним значенням в мові давньоанглійського періоду, ілюструється та аналізується функціональне навантаження та дистрибуція артиклеподібного вказівного займенника в давньоанглійських історико-хронологічних письмових пам’ятках.

Ключові слова: *вказівні займенники з послабленим дейктичним значенням, артикалізація вказівного займенника, історико-хронологічні письмові пам’ятки, конкретні іменники, що вказують на видові та родові ознаки.*

The process of articlization of the demonstrative pronoun with weakened deictic meaning during the Old English period is studied in this work. Functional loading and distribution of the article-like demonstrative pronoun in Old English historic-chronological written records are analyzed and illustrated.

Key Words: *demonstrative pronouns with weakened deictic meaning, articlization of the demonstrative pronoun, historic-chronological written records, concrete nouns, pointing to generic and specific traits.*

Інна Демешко
(Кіровоград)

УДК 811.161.2’373.611

ЛІНІЙНІ МОДИФІКАЦІЇ ДІЄСЛІВНОЇ ОСНОВИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

На сучасному етапі опис та дослідження формальних ознак мовних одиниць з погляду системно-структурної лінгвістики видається перспективним напрямом, покликаним установити арсенал словотворчих формантів і пояснити природу морфонологічних трансформацій. Однак дослідження й опис формальних ознак мовних одиниць з погляду системно-структурної лінгвістики залишається актуальним.

Стабільність мовної системи забезпечується ієрархічними відношеннями між рівнями, а динаміка зумовлюється особливостями трансформаційних механізмів, тому виникла необхідність з’ясувати лінійні модифікації дієслівних основ, визначити типи вокалічних і консонантних альтернацій, проаналізувати морфонологічну структуру дієслова і її реалізацію в словотвірній системі сучасної української літературної мови.

Новітні наукові спроби спрямовані на визначення сутності словотвірної морфонології і функціональної значущості, кваліфікації морфонологічних явищ, аналізу спеціалізації функцій різних рядів чергувань у різних сферах граматики, у парадигматиці кожної частини мови, зокрема у відіменниковому і віддієслівному словотворенні.

У зв’язку з цим метою пропонованої розвідки є дослідження синхронного опису морфонологічних трансформацій девербативів субстантивної та ад’єктивної зон. Досягнення поставленої мети передбачає розв’язання таких завдань: 1) з’ясувати природу й умови лінійних модифікацій дієслівної основи; 2) визначити типи вокалічних і консонантних альтернацій; 3) проаналізувати особливості морфонологічної структури дієслова.

До лінійних модифікацій дієслівної основи відносять усічення, нарощення, накладання. Доречно зазначити, що ці модифікації одним із видів взаємопристосування морфем, усувають структурні перешкоди на шляху реалізації дериваційних процесів, обмежують сполучуваність